בשלמא בי דינא אלימי לאפקועי ממונא [א]אלא עדים שעשו שליחותן חוזרין ועושין שליחותן ולא והא אמר רב יהודה אמר רב עדים כותבין אפילו עשרה שטרות על שדה אחת רב יוסף אמר בשטר מתנה ורבה אמר [ב]בשטר שאין בו אחריות מאי ברייתא דתניא הרי שהיו נושין בו אלף זוז ופרע מהן חמש מאות זוז עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר שטר זה יהא מונח במקומו ויכתבו שובר ומפני שני דברים אמרו כותבין שובר אחת כדי שיכוף לפורעו ואחת כדי שיגבה מזמן ראשון והא רבי יהודה נמי מזמן ראשון קאמר הכי קאמר ליה ר' יוסי לרבי יהודה אי מזמן ראשון קאמרת פליגנא עלך בחדא אי מזמן שני קאמרת פליגנא עלך בתרתי תנו רבנן [א][ג]שטר שזמנו כתוב בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר דברי ר' יהודה רבי יוסי פוסל אמר לו רבי יהודה והלא מעשה בא לפניך בצפורי והכשרת אמר לו כשהכשרתי בזה הכשרתי והא רבי יהודה נמי בזה קאמר אמר רבי פדת הכל מודים שאם הוזקקנו לעונתו של שטר ונמצאת עונתו מכוונת בשבת או בעשרה בתשרי ששטר מאוחר הוא וכשר

לא

בשלמא בי דינא. מקרעין ומחליפין אחר וכותבין אותו מזמן ראשון לטרוף שלא כדין מזמן ראשון דמן הדין לא הוים שטרא למיטרף אלא מיום שנכתב ואילך אלא ב"ד אלימי ומפקעי ממונא דהפקר בית דין הפקר כדנפקא לן (גטין לו:) מאלה הנחלות (יהושע יט): **אלא עדים שעשו שליחותן.** לכתוב ולהעיד בשטר הראשון היאך חוזרין ועושין שליחות אחרת (א) ומי נתן להם כח זה: **ולא.** בתמיה. וכי אין עדים חוזרין ועושין: **והאמר רב יהודה אמר רב.** מי שאבד שטרו ואמר לעדים כתבו לי אחר חוזרין וכותבין אפי' עשרה שטרות אם אבדו זה אחר זה: ומשני **רב יוסף אמר.** לעולם אין כח בידם של עדים לחזור ולכתוב שטר אחר לגבות מלקוחות והכי קאמר רב יהודה אמר רב ה"מ בשטר מתנה שאין בו אחריות (ב) וכיון דהכל יודעין שנותן לו השדה למה לא יכתבו לו שטר מתנה להיות בידו לעדות דתיקו ארעא בידיה: **ורבה אמר.** אפי' בשטר מכירה קאמר רב יהודה דכותבין עשרה וכגון דלית ביה אחריות וכדאמרן לעיל (דף קסח:) חוץ מאחריות שבו וכדאמר רב נחמן לעיל (דף קסט:) שטרא דנן דכתבנוהו לא למיגבי ביה כו': **כדי שיכוף לפורעו.** המלוה יכוף ללוה לפורעו שדואג פן יפסיד שוברו וזה יוציא שטרו ותובעו כל חובו: ופרכינן (ג) **ור' יהודה נמי מזמן ראשון קאמר.** כר' יוסי ומה תשובה היא זו שאמר רבי יוסי כדי שיגבה מזמן ראשון: **הכי קאמר ליה רבי יוסי כו'.** דרבי יהודה לא פירש דבריו כל כך אלא יחליף סתמא קאמר ליה לר' יוסי כדתנן במתניתין: **בחדא פליגנא.** דכותבין שובר כדי שיכוף לפורעו: **בתרתי פליגנא עלך.** (ד) כי כותבין שובר וגובין מזמן ראשון: **ה"ג שטר שכתב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי.** כגון במקומות שמונין לחדשי החמה (ב) וכתב בשטר בט"ו לירח פלוני וכשאנו זוקקין לכוין מתי אירע יום ט"ו של אותו חדש נמצא עונתו ביום שבת או ביום עשירי לתשרי דהיינו יוה"כ והכל יודעין שלא נכתב לא בשבת ולא ביוה"כ ונמצא שלא נכתב באותו יום המוכיח בשטר אלא או מוקדם הוא ופסול או מאוחר וכשר: **שטר מאוחר הוא וכשר דברי ר' יהודה.** דס"ל לרבי יהודה כל שטר מאוחר כשר ואפילו אותו שאין להוכיח מתוכו של שטר אם מאוחר הוא ואם לאו וכ"ש זה שזמנו ביום השבת וביום הכפורים שהזמן מוכיח שהוא מאוחר ואפי' רבי יוסי מודה ביה דלא נפיק מיניה חורבא מהאי כדמפרש ואזיל. והא ליכא למימר שמא מוקדם הוא ופסול כמו שפירש רבינו חננאל הלא תראה דרמינן עלה דמתניתין (סנהדרין דף לב.) דתנן אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם הא דתניא בתוספתא בתחלת מסכת מכות שטר שכתוב בו זמנו באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה שנמסרה לכם עדות זו במקום הזה והלא באותו היום עמנו הייתם במקום פלוני שטר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ושקלו וטרו ר' חנינא ורבינא לאוקמי תרווייהו מתני' ומתניתא ולא דמו חדא מנייהו וקי"ל דלא מותבי' תיובתא אלא ממשנה או ברייתא שהיא הלכה ותו הא בהדיא אמרי' קיום שטרות מדרבנן הוא דאי מדאורייתא לא בעינן דקי"ל כריש לקיש דאמר (כתובות דף יח:) עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבנן הוא דאצרכינהו קיום ש"מ שבעל הבא לפסול את השטר עליו הראיה הלכך מעמידין שטר זה בחזקת מאוחר והטוען כי מוקדם הוא כדי לפסלו עליו הראיה: **ור' יוסי פוסל.** שטר מאוחר דעלמא שאין בתוכו הוכחה כלל כדמפרש לקמיה [ע"ב]: **והלא מעשה בא לפניך בצפורי.** בשטר מאוחר והכשרת: **א"ל כשהכשרתי בזה.** שכתוב זמנו בשבת וביוה"כ הכשרתי שמתוכו מוכיח שלא נכתב בזמנו שהרי אין ישראל כותבין שטרות בשבת וביום הכפורים והכל יבינו שהוא מאוחר ולא נפיק מיניה חורבא כדלקמן [ע"ב] אבל במאוחר בעלמא שזמנו כתוב ביום ראוי לכתיבה ולא יודע אם מאוחר הוא אם לאו בההוא פליגנא עלך ופסילנא וטעמא לקמן [שם]: **אמר ר' פדת הכל מודים.** ר' יהודה ור' יוסי בכל שטרות מאוחרין בענין זה שכשאנו זוקקין למנות למתי מגיע עונתו של שטר ונמצאת עונת הזמן הכתוב בו מכוון ביום השבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא זה וכשר לדברי הכל דדמי כמי שכתוב בתוכו שטרא דנן דכתבנוהו לאו בזמניה כתבנוהו אלא אנן סהדי איחרנוהו וכתבנוהו שהרי הכל יודעים שלא נכתב בשבת וביום הכפורים ויכירו שהוא מאוחר ולא אתי לידי חורבא כדמפרש לקמן (ה) וה"ק ר' פדת הכל מודים בההוא שטר דקתני ברייתא שטר שכתוב זמנו בשבת כו' דכשר והיינו דקאמר ליה ר' יוסי בזה הכשרתי:

לא

אלא עדים שעשו שליחותן כו'. תימה קצת על הלשון דמשמע (ו) שעשו שליחותן כבר גורם שלא יעשו כי ההיא דהתקבל (גיטין דף סג.) דכתבי תפוותא ושמה היה נפוותא וקאמר עשו עדים שליחותן ולא יכתבו עוד התם ניחא אבל הכא אין ליישב כלל דכ"ש אם לא עשו שליחותן מעולם דהויא לה מלוה על פה שאין יכולין לכתוב מזמן ראשון דא"כ ה"ל מוקדם גמור ועוד דהתם בגיטין מה שאין יכולין לעשות שליחותן זהו משום שליחותן פסקה משעה שעשו את הראשון ואם יעשו אחר אין זה שליחותו של הבעל שלא צוה לכתבו אבל אם מלוה לכתוב שני יכולין לעשות והכא אע"פ שלוה מלוה להם לכתוב לעשות שטר (ג)ראשון לא יעשו דאל"כ מאי דוחקיה דמלוה לקרוע שטר הראשון אם אין הלוה כופהו לכך ואם כן רוצה הלוה בכך דאין לומר כי הלוה אינו רוצה אלא מזמן שני כי מה טענה היה לו בזה וע"כ צריך כאן לפרש כן וכי עדים אע"פ שעשו שליחותן וכבר חלה שעבוד על ידן יכולין לעשות בשביל כן שטר אחר כיוצא בראשון מאחר שדומה למוקדם ואפי' אם מלוה להם הלוה אין זו סברא שאם כן יאמרו כל שטר מוקדם כשר ואתי למיחתם בשטר מוקדם אבל במה שיכתבו לו ב"ד מזמן ראשון לא יבא לחתום בשטר מוקדם כי ידעו שהוא פסול ובזה יתלו הכשרו שב"ד אלימי לאפקועי ממונא והלשון מגומגם ביותר: **כותבין** אפילו עשרה שטרות. ואם תאמר למאי דס"ד דבאחריות מיירי תקשי הא דאמר לעיל (דף קסח:) אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו וי"ל דלעיל הכי פירושו דהוא אמר אבד שטר חובי וחיישינן דלמא טריף והדר טריף אבל הכא מיירי בשידוע לנו שנאבד או דליתיהו שנשרף: **מזמן** ראשון. ר' יהודה לא פירש לר' יוסי מזמן ראשון אבל ברייתא היא שטיה במילתיה דרבי יהודה לפי האמת: **שאם** הוזקקנו (ז) לעדותו של שטר. הא לישנא משמע שאין כתוב להדיא כך אלא (ד)ג' בניסן (ה) והוא חל ביום חמישי ועתה נמצאת ג' בניסן מכוונת בשבת וכן ביום שני בשבת שניה של תשרי (ו) והוא חל בשבת נמצאת עונתו מכוונת ביום הכפורים ותימה נימא דטעה בקביעא דירחא ויהיה כשר לרבי יוסי ולמאי פסול ולר' יהודה נמי ניחא טפי למימר הכי ממה שנאמר שנכתב (ז)(לחוכא) בעלמא בשלמא ליום הכפורים לא קשיא מידי כיון שמזכיר באיזה יום לשבוע שאותו יום היה ידוע שהיה יום הכפורים שבזה לא היה טועה אלא משבת קשה ואומר ר"י דמיירי אחר רובו של חדש כדאמר בהיו בודקין (סנהדרין דף מא:) דאי אפשר דלא שמע:

מתקיף

מסורת הש"ס

א) [תוספתא למכות פ"א ע"ש], ב) כס"ה: הגרים, ג) צ"ל מזמן ראשון. רש"ש, ד) לפי האמת צ"ל י"ז בניסן. רש"ל, ה) פי' ר"ח ניסן, ו) פי' ר"ח תשרי, ז) [צ"ל לחוכא].

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אלא וכו' דמי נתן: (ב) ד"ה ומשני וכו' דכיון דהכל: (ג) ד"ה ופרכינן והא רבי יהודה: (ד) ד"ה בתרתי פליגנא עלך דכותבין כצ"ל ותיבת כי נמחק: (ה) ד"ה אמר רבי פדת וכו' כדמפרש לקמן הס"ד ואח"כ מתחיל הד"ה וה"ק קאמר: (ו) תוס' ד"ה אלא וכו' דמשמע דלפי שעשו וכו' שלא יעשו עוד כי ההיא: (ז) ד"ה שאם הוזקקו לעונתו של שטר וכו' אחר רובו. כ"ב ולפי זה צ"ל שהיה כתוב בשטר י"ז בניסן:

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הל' טו סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' נד סעיף א:
קג ב טוש"ע ח"מ סי' רמא סעיף א בהג"ה:
קד ג מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף יד:

רבינו גרשום

שלא דבית דין יש להם כח לעשות כן: אלא עדים שעשו שליחותן. בפעם ראשונה שחתמו בשדה כל החוב שלם כשטורף מאותו זמן מי יש להן כח לחזור ולעשות שליחות אחרת לקרוע ולכתוב שטר שני ולחתום בו שיטרוף מזמנו של ראשון והא נפרע לו החצי והאי שטרא אחרינא הוא: ומקשי' ולא. ואין כח לעדים לחזור ולעשות שליחות אחרת: והאמר רב יהודה כותבין העדים אם רצו אפי' עשרה שטרות על שדה אחת. היינו כמה שליחות: ומשני רב יוסף אמר בשטר מתנה. יכול לעשות אפי' עשר' שטרות לפי שבשטר מתנה אם יוציא בע"ח ממנו המתנה (אינן) יכולין העדי' לכתוב אפי' י' שטרות שלא באחריות דכיון שאין בהם אחריות לא מצי טריף בהו לקוחות. אבל בשטרי הלואה שיכולו לטרוף בהן אין כח לעדים לחזור ולעשות שליחות אחרת לקרוע ולכתוב אלא בית דין אלו ולא עדים: מאי ברייתא. דאמר רב נחמן ואי שמיעא ליה לרב. זו היא עיקר הברייתא דתניא הרי שהיו נושין כו'. ומפני ב' דברים אמרו כותבין שובר. שניהן תקנת המלוה אחד כדי שיכוף ללוה לפורעו שמפחד שמא יאבד שוברו ונמצא זה מוציא שטרו וגובי' חובו משלם. ואחר ששטרו קיים יכול לטרוף הלקוחות מזמן ראשון אע"פ שיפרע לו מקצת חובו: ומקשי' והא ר' יהודה נמי מזמן ראשון אמר. אם כן במאי קא פליג ר' יוסי עליה: הכי קאמר ליה ר' יוסי לר' יהודה אי מזמן ראשון קאמרת. כדאמינא אנא: פליגנא עלך בחדא. דאמינא דכותבין שובר ואת אמרת דליחלף: ואי מזמן שני קאמרת. כדאוקימנא לטעמא במתני': פליגנא עלך בתרתי. דסבירא לי דגובה מזמן ראשון וכותבין שובר: שזמנו כתוב בשבו' או בי' בתשרי. שהוא יום הכפורים לוה פלוני מפלוני והוא הדין נמי בשאר מועדים בידוע ודאי שההלואה לא היתה באותו היום אלא להכי כתבו כך להודיע שזמן השטר מאוחר הוא וכשר: ור' יוסי פוסל. דמחזי כשיקרא: והלא מעשה בא לפניך. בשטר שכתב בו והכשרת אמר לו כשהכשרתי בזה הכשרתי. שנכתב זמנו בשבת ור' יוסי הוה פוסלו: הכל מודים. בין ר' יהודה בין ר' יוסי שאם כתב שכתבו העדים הוזקקו לידע עונתו של שטר ונמצא כו' דידוע ששטר מאוחר הוא וכשר. לפי שהואיל שבכוונה דקדקו העדים וכתבו כן בידוע כדי ללמדנו ששטר מאוחר הוא ובההוא אמר בזה הכשרתי: